

תאריך עדכון: 22.04.14

שם ומספר הקורס: אימהות ופמיניזם

שם המרצה: ד"ר אומי (נעמי) לייסנר

סוג הקורס: (שיעור, תרגיל, סמינר, סדנה וכד') שיעור

היקף שעות: 2 סמס'

מסטר: א'

שנת לימודים: תשע"ה

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

האימהות תמיד היוותה ועודנה מהווה אתגר עבור הפמיניזם. על פני הדברים, מהווה האימהות המכשול העיקרי להשגת שוויון זכויות עבור נשים אך בשלב מסוים החלו פמיניסטיות לשאול האם האימהות במהותה מדכאת נשים או שמא החוקים שקבעו החברה הפטריארכאלית לניהול האימהות הם אשר הופכים אותה למקור של דיכוי? אם כן, המטרה הראשונית של הקורס היא להכיר את הכתיבה הפמיניסטית "הקלאסית" בנושא של אימהות. בהמשך, נבחן את האפשרויות ליישום הרעיונות עליהם למדנו למציאות שלנו ולנושאים שעומדים על הפרק היום.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

הקורס יחולק לארבעה חלקים. בחלק הראשון ננסה להבין את מושג האימהות מבחינה היסטורית. בחלק השני, נעשה היכרות עם הכתיבה הפמיניסטיות שהתעסקה בנושא. בעיקר מדובר בפמיניסטיות רדיקליות, מתקופת תחילת "הגל השני". רשימת המלומדות עליהן נתמקד תכלול בעלות שם, כגון, שולמית פירסטון, אדריאן רייץ', מרי או'בריאן, אן אוקלי, ברברה כץ-רוטמן, לוס איריגראי, שרה רדיק, ננסי צ'ודורוב, שרון הייס, ובל הוקס. בהמשך, נקדיש זמן למחקרים שחקרו את נושא האימהות ממבט פמיניסטית בהקשר המקומי וננסה לדלות אף מהם קווים מנחים לניתוח הנושא. בסוף נדון בנושאים שעומדים על הפרק היום: אימהות ועבודה, אימהות במדיה, אימהות בתשלום, ועוד. ייתכן וכמות התוכן שמובא כאן עולה על הנדרש עבור קורס של סמסטר אחד בלבד – כמובן שבפועל יופעל שיקול דעת לגבי קצב הלמידה וכמות החומר שיילמד.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

הקורס יורכב משיעורים פרונטאליים ודיונים, תוך כדי שימוש במצגות לפי הצורך. ישנה אפשרות שיומנו מרצים אורחים. ייתכן ויוקרן סרט באחד במהלך הקורס.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

חלק ראשון: היסטוריה של מוסד האימהות
שיעור 1: היסטוריה של האימהות

Charlotte Perkins Gilman, *Herland*, (1915) (repr. 1979, Pantheon, New York)

Barbara Ehrenreich and Deidre English, *For Her Own Good: 150 Years of Expert Advice to Women*. Doubleday, New York, 1989; first published in 1978 by Anchor Books.

שיעור 2: ההקשר הישראלי: התקופה שלפני קום המדינה

Deborah S. Bernstein, "Daughters of the Nation: Between the Public and Private Spheres in Pre-State Israel," in *Israel Women's Studies: A Reader*, Sylvia Fuchs, ed. (Rutgers, 2005)

חנה הרצוג, "ארגוני נשים בחוגים האזרחיים – פרק נשכח בהיסטוריוגרפיה של היישוב," *קתדרה* 70, 111.

רחל אלבוים-דרור, "האישה הציונית האידיאלית" *התשמע קולי? ייצוגים של נשים בתרבות הישראלית*, עורכת: יעל עצמון, ירושלים, מכון ון ליר, 2001, 95.

דפנה הירש, "המדיקליזציה של האימהות: יחסים אתניים וחינוך אימהות מזרחיות לטיפול 'היגיני' בתינוק בתקופת המנדט", *מגדר בישראל: מחקרים חדשים על מגדר ביישוב ובמדינה*, עורכים: מרגלית שילה, גדעון כ"ץ, *עיונים בתקומת ישראל*, הוצאות מכון בן-גוריון, 2011, 106.

שחלב סטולר-ליס, "כך אגדל תינוק: הבניית התינוק והאם הארץ-ישראליות באמצעות ספרי הדרכה להורים," *13 עיונים בתקומת ישראל* (2003), 277 – 293.

אורית קמיר, "אוטופיית הגבריות הציונית וכבוד האדם ב'אלטנוילנד' של הרצל" הרצל אז והיום: יהודי ישן, אדם חדש? בעריכת אבי שגיא, ידידיה שטרן, וחנן מנדל, בר-אילן, מכון הרטמן וכתר, 2008, עמ' 209.

שיעור 3: אימהות ואתניות

שחלב סטולר-ליס ושפרה שורץ, "נלחמות בבערות ובהרגלים נחלשים": תפיסות ופרקטיקות של אחיות ורופאים כלפי עולים בעלייה הגדולה של שנות החמישים," *6 ישראל* (2004), 31.

תמי רזי, "בתי – אש, אש": אימהות ובנות עזובות בתל אביב בשנות השלושים והארבעים," *מגדר בישראל: מחקרים חדשים על מגדר ביישוב ובמדינה*, עורכים: מרגלית שילה, גדעון כ"ץ, *עיונים בתקומת ישראל*, הוצאות מכון בן-גוריון, 2011, 140.

פנינה מורג-טלמון, "רשתות נשים: ראייה חדשה של מחקרי קליטה שנעשו בישראל בראשית שנות החמישים," *העבריות החדשות: נשים ביישוב ובציונות בראי המגדר*, מרגלית שילה, רות קרק, גלית חזן-רוקם, יד יצחק בן צבי, ירושלים, 2001, 131.

Lisa C. Ikemoto, "The Code of Perfect Pregnancy: At the Intersection of the Ideology

of Motherhood, the Practice of Defaulting to Science and Interventionist Mindset of Law." *53 Ohio State Law Journal* 1205 (1992).

חלק 2: אימהות בתיאוריה פמיניסטית
שיעור 4: הגל השני ותחילת ההתמודדות עם נושא האימהות

Shulamith Firestone, *The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution*, (Morrow, New York, 1970)

Adrienne Rich, *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution*, Tenth Anniversary edition. New York: W.W. Norton & Co., 1986 (originally 1976)

D. Lynn O'Brien Hallstein, "The Intriguing History and Silences of Of Woman Born: Rereading Adrienne Rich Rhetorically to Better Understand the Contemporary Context," *Feminist Formations* 22(2), 2010

שיעור 5: אימהות בפסיכולוגיה ובפסיכואנליזה פמיניסטית

Nancy Chodorow, *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*, (California, 1978)

Marianne Hirsch, "Mothers and Daughters," *Signs* 7 (1981), 200-222.

ינאי נ', נווה ח' (2007). "שעתוקה של אימהות – ננסי צ'ודורו והפסיכולוגיה של מגדר". בתוך: נ' ינאי וח' נווה (עורכות): **דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר**, (עמ' 86-135). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

פרידמן א' (2007). "אימהות בראי התיאוריה". בתוך: נ' ינאי וח' נווה (עורכות), **דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר**, (עמ' 189-242), תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

שיעור 6: לידה

Ann Oakley, *Becoming a Mother* (Oxford: Martin Robertson, 1979).

Rothman, Barbara Katz. "Childbirth as Negotiated Reality." *Symbolic Interaction* 1 (1978): 124-137.

-----, *In Labor: Women and Power in the Birthplace*, New York: Norton, 1982.

-----, "The Meanings of Choice in Reproductive Technology," in *Test-Tube Women: What Future for Motherhood*, (eds. Rita Arditti, Renate Duelli Klein and Shelley Minden) (Pandora Press, 1984), 23 – 33.

שיעור 7: כתיבה פוליטית על אימהות

Sara Ruddick, *Maternal Thinking: Toward a Politics of Peace* (1980)

Mary O'Brien, *The Politics of Reproduction*, (Routledge & Kegan Paul, London, 1983)

Sally Gearhart, "The Spiritual dimension: death and resurrection of a hallelujah dyke," in *Our Right to Love*, Vida, G. (ed), (Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ, 1978)

שיעור 8: אימהות בתרבות – מגילת רות ושושלת אנטיוניה (1995)

הקרנת הסרט "שושלת אנטוניו" או חלקים ממנו ודיון

אורית קמיר, "על משפט וקולנוע, וניתוח פמיניסטי 'משפט קולנועי מורחב' של מגילת רות לאור הסרט שושלת אנטוניו", **עלי משפט** ח תש"ע, עמ' 55.

ליאורה בילסקי, "פמיניזם ומשפחתיות בישראל: קריאה חדשה במגילת רות" **על אהבת אם ועל מורא** אב, עמ' 94, (כתר, 2004).

שיעור 9: אימהות ותרבותית

Sharon Hayes, *The Cultural Contradictions of Motherhood* (1996)

bell hooks, "Revolutionary Parenting" in *Feminist Theory: From Margin to Center* (1984), 133-136. (Excerpt in *Feminist Jurisprudence*)
----, *Feminism is For Everybody: Passionate Politics* (2000)

Zvi Triger and Gaia Bernstein, "Over-Parenting", 44 *UC Davis Law Review* 1221 (2011).

חלק 3: ניתוח מוסד האימהות בהקשר הישראלי **שיעור 10: כלים לניתוח האימהות בהקשר הישראלי**

דליה אמיר, "אחראית", 'מחוייבת' ו'נבונה' כינון נשיות ישראלית בוועדות להפסקת הריון", **תיאוריה וביקורת** 7 (חורף 1995), 247 – 254.

Rhoda A. Kanaaneh, *Birthing the Nation: Strategies of Palestinian Women in Israel* (Berkeley: University of California Press, 2002)

ניצה ברקוביץ' (1999) "אשת חיל מי ימצא? נשים ואזרחות בישראל". **סוציולוגיה ישראלית** ב (1). 277-317.

שיעור 11: אימהות במשפט

רות הלפרין-קדרי, "שניים שהם אחת, אחת שהיא שניים: יחסי אם-עובר ושימוש בסמים על-ידי נשים הרות", **פלילים** ו (אוקטובר 1997), 261

הקר, ד', שמיר, ר' (2007) "אימהות", "אבהות", משפחה: בין אינטואיציה להלכה פסוקה". בתוך מ' אדר-בוניס (עורכת). **משפחות בראיה סוציולוגית ואנתרופולוגית**. (עמ' 280-309), רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

הקר, ד'. (2012). "אמהות מחייבת ואבהות התנדבותית". **סוגיות משפחתיות בעיניים משפטיות**. (עמ' 106 - 117), האוניברסיטה המשודרת

[או ייצוגי אמהות במדיה:]

Lynch, K.D (2005). Advertising Motherhood: Image, Ideology, and Consumption. Berkeley Journal of Sociology, 49: 32-57.

Cavaglion , G(2008). Bad, Mad or Sad? Mothers Who Kill and Press Coverage in Israel. Crime, Media, Culture, 4(2): 271-278.

חלק 4: נושאים העומדים על הפרק היום
שיעור 12: אמהות יחידנית

ענת הרבסט, "זוהי הגנה של המדינה על האישה ועל הילדים': חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972, עיונים בתקומת ישראל: מגדר בישראל, עמ' 651-681.

Single by Chance, Mothers by Choice: How Women are Choosing Parenthood without Marriage and Creating the New American Family, 2008

Susan Martha Kahn, *Reproducing Jews: A cultural Account of Assisted Conception in Israel*, Durham and London: Duke University Press, 2000

Ajzenstadt, M. (2009), 'Moral Panic and Neo-Liberalism: The Case of Single Mothers on Welfare in Israel ', *British Journal of Criminology* .68-87 : (1) 49 ,

שיעור 13: אמהות בעידן של טכנולוגיות פריון

Ivry, Tsipy and Teman, Elly. 2008. "Expectant Israeli Fathers and the Medicalized Pregnancy: Power, Pragmatism and Resistance." Culture, Medicine and Psychiatry 32(3):358-85.

Elly Teman, "The Medicalization of 'Nature' in the 'Artificial Body': Surrogacy in Israel" *Medical Anthropology Quarterly* (2003) vol. 17, 78-98.

השילוני-דולב יעל. 2004. "מיהו תינוק רצוי? הפלות סלקטיביות בשל אנומליות בכרומוזומי מין בגרמניה ובישראל", *תיאוריה וביקורת* 25, עמ' 97-122.

יחזקאל מרגלית, "רוצה (להיות או לא להיות) הורה?" – זו השאלה האמתית, "המשפט" ברשת: זכויות אדם - מבוקי הארות פסיקה 2(2) מרץ 2012

[http://www.colman.ac.il/research/research_institute/katedra_HumanRights/Psika/Documents/%D7%94%D7%90%D7%A8%D7%95%D7%AA%20%D7%A4%D7%A1%D7%99%D7%A7%D7%94%20/Margalit_2\(2\)_March_2013.pdf](http://www.colman.ac.il/research/research_institute/katedra_HumanRights/Psika/Documents/%D7%94%D7%90%D7%A8%D7%95%D7%AA%20%D7%A4%D7%A1%D7%99%D7%A7%D7%94%20/Margalit_2(2)_March_2013.pdf)

שיעור 13: אמהות ומוגבלויות

<http://hot.ynet.co.il/home/0,7340,L-11326-87740,00.html> "A Special Kind of Mum."

דורית ושלר, "חווית החיים בצל הורה בעל מגבלה שכלית" עבודת גמר לקראת תואר שני, בהנחיית פרופ' לאה קסן, 2009 (קטעים נבחרים)

נ' קרקו- אייל "מי ילד מושלם של אמא? הרהורים בעקבות ע"א 4960/04 סידי נ' קופת חולים", **המשפט** יג (2008) 469-489.

תמ"ש 50399-12-12 מ.י. נ' פלונית ואח', <http://elyon1.court.gov.il/heb/dover/5278983.pdf>

שיעורים 14: הצעות לפתרונות לנושאים על הפרק

Omi Leissner, "Mamakulu and the Spider Monkey: on Finding New Names for Old Mamas," 22 *Nashim* (2011) 172 – 189.

Martha Ertman, "Changing the Meaning of Motherhood," 76 *Chicago Kent Law Review* 1733 (2000-2001)

Pamela Laufer-Ukeles, "Money, Caregiving and Kinship: Should Paid Caregivers Be Allowed to Obtain De Facto Parental Status?" *Missouri Law Review*, Vol. 74, No. 1, 2009.

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם:

חובות / דרישות / מטלות: השתתפות פעילה בשיעורים והגשת דו"חות קריאה ועבודה

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר): 60% נוכחות, דו"חות קריאה והצגות

בפני הכיתה (ציון עובר), 40% עבודה עם ציון מספרי

ד. ביבליוגרפיה: (חובה/רשות)

ספרי הלימוד (textbooks) וספרי עזר נוספים:

Rosemary Tong, "Radical Feminism on Reproduction and Mothering" in Rosemary Tong, *Feminist Thought: A Comprehensive Introduction*, (Routledge, 1997), 71-94 and 186-189.

Barbara Ehrenreich and Deidre English, *For Her Own Good: 150 Years of Expert Advice to Women*. Doubleday, New York, 1989; first published in 1978 by Anchor Books.

חומר מחייב למבחנים:

הבחירה תיעשה מתוך הפריטים שנרשמו לעיל